

Māra Svīre

—

Audums

KĀZU
KLEITAI

821. 174-31
Sv 620

Natālijas Kugajevskas vāka dizains

Vākam izmantoti attēli no stillfx/depositphotos.com

Grāmata pirmo reizi izdota 2011. gadā apgādā "Lauku Avīze".

Māra Svīre

AUDUMS KĀZU KLEITAI

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*

Redaktore *Gundega Sēja*

Korektore *Zinta Stikute, Elīna Vēja*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA,
K. Valdemāra ielā 6, LV-1010.

Red. nr. L-4205.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Māra Svīre, 2011

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-8834-0-9719-5

*Pateicībā Vizmas un Kārļa prototipiem,
kuru mīlestības mūžs nav izdomāts.*

Miļš dociens manai Polti
4to gašo dīnē!

Aškal vīnē gadimē rīgtē me atkal
naviše Polti vīstēletē. Pogojušo gadu
konstatē dīdēju gūlto, rōgād pū "tāmboi-
vas", bet me tē me tē dīstas domē me
spolomone kompozīcijas me tē me vātē:
- me m blāns atkal spēte at pilnē
burēs.

Podcānē! Tātāt jās 90 me rēta
me me me tē me me tē tē (me plīse bet
dīti) Bija vācē me tē
me me me tē tē tē (me me tē tē
konstatē dīdēju gūlto, rōgād pū "tāmboi-
vas", bet me tē me tē dīstas domē me

– Plaukta dziļumā grāmatas ir tikpat kā apraktas. Reiz
kā traka meklēju "Lielo Getsbiju", un, re, kur tas ir! Vai
drīkstu ņemt sev?

– Mmm...

– Mamm, tu nemaz neklausies! Es jautāju...

Vizma atrāva skatienu no sadzeltējušās, plūksnainās
papīra lapas, izraibinātas sīkiem, ar parasto zīmuli vilk-
tiem burtiem. Kādreiz tik ļoti, ļoti pazīstamais rokraksts
kļuvis grūti salasāms, gadu desmitos padzisis atvilktnes
dziļumos, noglabāts kopā ar visu, kas ar šīm vēstulēm
saistās. Viņa steidzīgi – it kā nedarbos pieķerta – aizvēra
pelēcīgo mapes vāku.

– Ko tu sacīji?

– Es jautāju, vai "Lielo Getsbiju" drīkstu ņemt sev, –
Sabīne atkārtoja. Vizma meitas balsī saklausīja neiecie-
tību, kādu vecāki nespēj noslēpt, kad bērns neklausās, ko
pieaugušais saka. Vai viņu, māti, jau uzskata par aizbil-
stamu, bērna lomā nonākušu?

– Protams! Teicu taču: ņem, kuras grāmatas vien gribi,
kaut visas! Kur es likšu? Ja nu sākšu pārlasīt galīgā vien-
tulībā...

– Nerunā tā! Pati atteicieties nākt uz to māju, pati izvēlējies dzīvot atsevišķi un tagad taisi traģēdiju!

Sabīnei taisnība. Jāsaņemas. Tomēr grūti, kad tik daudz gadu diendienā nodzīvots kopā un nu jāšķiras. Gundaram bija trīs gadiņi, kad viņi ievācās te, māsiņa pavisam maza. Netālu Spilves lidlaukā paceļoties un nolaižoties rēca lidmašīnas, un Vizma raizējās, ka bērni negulēs. Bet tā pierada, ka vēlāk, pēc lidostas ierīkošanas citā Rīgas pusē, klusums grieza ausīs vairāk nekā iepriekš troksnis. Bija laiks, kad vīrs vakaros gaināja bērnus nost no durvīm, aiz kurām Vizma rakstīja tekstus radiatora dīju-
miem. Gāja gadi, un viņa pāri pusnaktij gaidīja Gundaru mājās, baiļojoties, kas gan viss var atgadīties pusaudzīm tumšās ielās.

Pa kuru laiku pieaudzis? Apprecējās un pārcēlās dzīvot pie sievas. Tolaik viņas ar meitu kļuva tuvākas nekā jebkad. Nē, Vizma neturēja Sabīni pie rokas, nemēģināja šķirt no draugiem un gaitām, par kurām, viņa zināja, meita pastāstīs. Ne tāpēc, lai atskaitītos, bet kā tuvākajai draudzenei. Arvien vairāk tika pieminēts Rolis. Sākumā Vizma pasmējās: tāds kā suņa vārds. Sabīne apvainojās – viņš esot Rolands, tikai visi saucot par Roli. Galu galā arī Vizma, kad kāzas bija nosvinētas un dzīvokli atkal radās bērnu balsis. Sākumā viena, divas, tad trīs.

Patiešām, daudzos raidījumos gan pati runājusi, gan citus intervējusi, spriežot, ka labāk jaunajiem dzīvot atsevišķi, ja vien tāda iespēja ir, bet tagad, kā Gundars teica, taisa traģēdiju, it kā draudētu šķiršanās uz mūžu! Cik ilgi, kad mazbērni būs pieauguši un viņiem arī vajadzēs atsevišķu dzīves telpu. Iespēja tiešām ir radusies,

tāpēc šis dzīvoklis pārdots, Vizmai nopirkts pusotristabas, atliek vienīgi līdz galam sadalīt mantību, sakravāties un pārceļties.

– Kādos vecos papīros tu esi iekritusi? – Sabīne vai-cāja, pienākusi pie galda. – *Papka dļa bumag.* Bija gan laiki! It kā cilvēki nezinātu, ka mape domāta papīru, ne cīsiņu glabāšanai!

Vizma uzlika roku uz vāka.

– Noslēpums? Mīlestības vēstules? No kā?

– No jaunības.

– Jaunība neprot rakstīt! No pirmā brūtgāna? Vai tēvs tev bija pirmais...?

– Zini, šodienai pietiks! Tevi jau būs nogaidījušies.

– Viņi droši vien pat pulksteni nepaskatās! Šovakar jāsaskrūvē skapis, lai drēbes pie vietas. Citādi neko nevar atrast, jau kuro dienu vienu un to pašu velku mugurā.

– Un kolēģes domā, ka tu kritusi nabadzībā!

– Nē, viņas zina, ka pārvācamies un ka tas vispār ir murgs. Tomēr tik un tā... Nu labi, eju!

Sabīne pagrūda nepiepildītās kartona kastes tuvāk grāmatplauktam, lai nepaliek mammai pa kājām, uzmeta buču Vizmai uz vaiga un devās gaitenī uzvilkt virsdrēbes.

– Bet par vēstulēm tu neatbildēji! Veikli izvairījies. Nu, nu! Visi noslēpumi reiz atklājas! – Viņa pa jokam padraudēja ar pirkstu, jau pie ārdurvīm stāvēdama. – Čau!

Durvis noklaudzēja. Vizma piegāja, aizslēdza.

Tā. Viena. Pagaidām tepat. Bet tikai pagaidām. Dažas dienas, nedēļu varbūt, kamēr jaunajā dzīvoklī pabeigs remontu. Vizma var pagaidīt. Priekšroka, protams, jauno miteklim.

Laime, ka Rolis, Sabīnes vīrs, apsviedīgs un Gundars celtnieks, kurš visu prot. Tagad katrai ģimenei pirmajā stāvā pieklājīgs dzīvoklis, paplašināts uz piebūves rēķina. Augšā divi divistabu, viens Gundara sievasmātei, otru piedāvāja Vizmai. Nē, nē, kur daudz radu kopā, tur dzirksteles lec, viņa atrunājās. Lai gan īstais cēlonis bija cits.

Un nu šīs vēstules rakstāmgalda atvilktnes dziļumā. Kāpēc uzjundīt senus notikumus un pārdzīvojumus? Lai paliek noglabāti tāpat kā viss notikušais. Nē, vēstules tur atstāt nevarēs. Jāiztira līdz pēdējam papīram, jo rakstāmgalds nolemts iznīcībai. Ja negribēs jaunie dzīvokļa saimnieki – un droši vien negribēs –, tad Rolis aizvedīs un saskaldīs malkā. Vizma tagad pensijā un nekādus lielus rakstu darbus neplānoja. Tāda smagnēja mēbele mazajā dzīvoklītī neiederēsies. Galda vispār nebūs, tas aizņem pārāk daudz vietas. Paplatināta palodze virtuvē un zems kafijas galdiņš istabā. Ģimenes pusdienas turpmāk lai gatavo Sabīne vai Gundara sieva, Vizma diezgan cepusi, vārījusi. Jauno gadu sagaidīt turpmāk ieradīsies pie viņiem kā viešņa. Nav tālu, var kājām aiziet. Vai pāris pieturu līdz Āgenskalna tirgum aizbraukt ar trolejbusu.

Vizma dzīvos pati sev. Bet kā? Ar televizoru, skatoties seriālus? Lasīs vecās grāmatas, ko savulaik pirka un pirka tāpat kā citi? Modes, pat prestiža dēļ. Es dabūju Ārijas Elksnes... Imanta Ziedoņa jauno dzejoļu krājumu, kas uz letes izkusa ātrāk par saldējumu, ja tāds būtu tur nolikts. Visu izlasīt nepaspēja. Tagad ķersies klāt piemirstajiem vai atliktajiem romāniem sērijā “Ievērojamu cilvēku dzīve”? Kādreiz atrunājās, ka lasīs, kad būs pensijā. Kāda

vairs jēga? Tie iedvesmotu jaunībā, kad mūžs vēl priekšā, stiprinot domu: es arī varu ko sasniegt!

Vizma paņēma pirmo, kas pa rokai, Armana Lanū “Labdien, Zolā kungs!”, pašķīra nedaudz salīpušās lapas. Pelēks papīrs, sīka druka, neizteiksmīgs vāks, sadzeltējis, putekļus slaukot, apbružāts apvāks, fotoreprodukcijas gan – kaut vecajā dobspiedes tehnikā – tomēr skaidrākas nekā dažā šolaiku grāmatā. Nē, mazbērni to nelasīs. Ja vispār lasīs, tad kaut ko spilgtāk, košāk izdotu. Labi, ka Sabīne tomēr kādu daļu grāmatu grib. Audzināšana, ko šobrīd varētu saukt par vecmodīgu. Nudien jāpasmejas, ja nebūtu skumji, ka ar Gundaru neizdevās – grāmatas neņem ne rokā. Televizors. Hokejs un filmas par ninzām vai kā tos trakos ķīniešus sauc. Lai... Lai dzīvo vien... pēc sava prāta.

Vizma atvēra mapi. Pirmā.

Rīgā, 1953. gada 16. jūlijā. Moto: ...un dzīve rit tālāk...

Tas nebija sākums, bet bezcerīgi gaidīts sveiciens no nekurienes. Sākums bija daudz agrāk...

...bet ne tas ne laoties domu no
spolmeņu kompozīcijas matīna caļo:
- ma m blāms otāl spote ut pilnās
burās.

Podomē! Jorat jāne 90 no neta
sa mēnu tācu ut tē lti (ex plīas lti
diti) Bijsa acāms pīas.

Tu ma m vīnu pīas (jane aētās 40
caļot cēdīgs quēto, rogal pē utam boi-
caļ' bet ne tas ne laoties domu no
spolmeņu kompozīcijas matīna caļo:
- ma m blāms otāl spote ut pilnās
burās.

Podomē! Jorat jāne 90 no neta
sa mēnu tācu ut tē lti (ex plīas lti
diti) Bijsa acāms pīas.

Tu ma m vīnu pīas (jane aētās 40
caļot cēdīgs quēto, rogal pē utam boi-
caļ' bet ne tas ne laoties domu no
spolmeņu kompozīcijas matīna caļo:
- ma m blāms otāl spote ut pilnās
burās.

Ir 1952. gada 6. oktobris. No mājas izejot, Vizma paska-
tās debesis – zilās un pilnas zvaigznēm. Ielas mala un
izdrupušais trotuārs piebiruši liepu lapām. Vakarā čab
zem kājām pelēcīgas, bet dienā, no lekcijām nākot, viņa
priecājas, cik dažādi dzeltenas tās ir, bet dažas joprojām
vēl pa daļai zaļas, it kā būtu steigušās nokrist, lai neat-
paliktu no citām, kas jau laidušās pa vējam.

Pie pareizticīgo katedrāles izkāpjot no trolejbusa un
atkal paceļot acis, izskatās, ka tur, augšā, valda vien-
vienīga tumsība. Dīvaini gan: vārgās ielu spuldzes pār-
spēj zvaigznes, kas taču gaismo miljons reižu spēcīgāk
un tālāk. Daudz, daudz tālāk. Cik gaismas gadu? Nekā
vairs prātā no astronomijas stundās mācītā. Un nevajag!
Ne fizikas, ne ķīmijas, ne ģeometrijas! Tikai literatūra
un... arī daži ūdensgabali. Bet tie nav grūti! Studente,
studente, studente! Jau filologu otrajā kursā. Un viņai
ir sava nauda. Stipendija. 220 rubļu mēnesī! Patiesībā
mazāk, jo atvelk par valsts aizņēmumu, uz kuru vāja-
dzēja "brīvprātīgi" parakstīties. Ha, brīvprātīgi! Tāpat kā
visi strādājošie – katrs savas algas apmērā, jāsamaksā
gada laikā. Neko darīt. Var mājās klusu papīkstēt, bet

skaļi... Cilvēki nav muļķi, zina, ko, kur un kā runāt. Labi arī divi simti un vēl drusku! Viens mammai jāatdod. Jo ir vēl Rasmiņa, Arvīds un mazais Imītis, kuri jāapgādā. Ja vecākajai meitai radusies nauda, tad ģimenes katlā jāliek sava daļa. Pārējais bulciņām fakultātes bufetē vai kino biļetēm.

Parasti gan Kārlis izmaksā. Viņam ir nauda. Vizma saprot: nav viegli naktīs preču stacijā kraut vagonus, dienā pēc tam viņam ir sarkanas acis negulēšanas dēļ. Vai no putekļiem. Bet Kārlim jābūt patstāvīgam vīrietim, jo dzīvo, neviena neatbalstīts, un viņš lepojas, ka nav plīks zaļknābis kā daži kursabiedri, kuri knapinās, iztiekot vienīgi no stipendijas.

Biļešu kārotāju rindai pie kinoteātra "Rīga" aste ārā, priekšpagalmā. Gribētāju daudz kā vienmēr uz nakts seansiem, kad rāda ārzemju, tā dēvētās trofeju, filmas. Viņa spraucas kases telpā, lai pārbaudītu, varbūt Kārlis jau iekšā. Ir norunāts: kurš pirmais atnāks, tas stāsies rindā. Kāda sieviete sāk kliegt, lai nelien priekšā.

– Es tikai paskatīties... – Vizma taisnojas.

– Visi mēs, lai skatītos! – sieviete nerimstas. – Vajag godīgi stāvēt, zāle nav no gumijas!

Nu arī būdīgs vīrietis it kā nejauši pastiepj elkoni, lai Vizma netiktu tālāk. Un nevajag! Kārļa tur nav. Vizma nostājas rindas galā. Viņam kuru katru mirkli jāatnāk.

Soli pa solim rinda virzās uz priekšu. Beidzot Vizma pavisam legāli ieiet pa kinoteātra durvīm. Kases telpā cilvēki drūzmējas cilpu cilpām. Ik brīdi viņa atskatās, ar acīm pārlūkodama aiz muguras stāvētājus. Varbūt Kārli nelaiž iekšā? Nē, gan jau tiktu. Ir taču gana acīgs un

apsviedīgs. Neklausītos vecēņu iebildumos un neielais-
tos muļķīgos skaidrojumos. Vienkārši nav vēl pagodinā-
jis ar savu parādīšanos. Droši vien pēdējā brīdī izskrēja
no mājas, tad nenāca tramvajs... No Pārdaugavas līdz
centram tālu... It kā Biķernieku iela būtu tuvāk! Bet viņa
varēja atbraukt laikus! Vienkārši nerēķinās... It kā Vizma
būtu sieva, kurai var likt gaidīt. Varbūt nopirkt tikai vienu
biļeti? Ja atskries pēdējā minūtē, pateikt: “Ak, tu arī gri-
bēji redzēt “Vaterlo tiltu”? Man kaut kā neienāca prātā!”
Viņš paskatīsies acīs tā sāpīgi, domāt, žēl gan sevis, gan
Vizmas un, ne vārda neteicis, aizies. Un tad? Pašai bries-
mīgi patiks skatīties filmu uz ekrāna, kad galvā griezīsies
filma, kā atkal salabt?

– Man, lūdzu, divas!

Viņa paņem izdoto sīknaudu, paskatās pulkstenī. Vēl
desmit minūtes. Izspraucas laukā.

– Vai liekas biļetītes? – cerīgi jautā pāritis pašā rindas
galā.

Vizma neatbild, pārloka zilgano papīrīti pa iezīmēto
līniju un, iebāzusi kabatā, iziet uz ielas. Viņš nenāk.
Tikpat kā neviena naksnīgajā Kirova ielā. Pa Krišjāņa
Barona ielu aizklab tramvajs. Tālumā var samānīt cilvēka
apveidu, bet tas attālinās, nevis tuvojas. Braukt mājās?
NĒ! Jāiet, jānoskatās, un rīt, kad Kārlis lekciju starpbrīdī
pienāks, viņa nomērīs to no galvas līdz kājām un sacīs
ledainā balsī: “Tu daudz esi zaudējis!” Lai saprot, ka tas
attiecas ne tikai uz filmu!

Tukšais krēsls līdzās traucē. Smacē rūgtums, it kā
būtu kas zaudēts. Un filma... galīgi nepiemērota! Vai
gluži otrādi – par daudz atbilstoša. Arī par zaudējumu.

Jau no puses acis mirkst asarās. Ja Kārlis sēdētu blakus, saņemtu Vizmas roku savējā kā parasti kinozālē. Un viegli paspiestu, kad gribētu teikt, ka uz ekrāna redzama ir tikpat kā par pašiem. Tad viņa neraudātu. Varbūt kādu paslepenu asaru... par dzīves nežēlību.

Mājās ejot, Vizma lūko izprātot laimīgākas beigas. Ja Maira nebūtu salūzusi... Protams, karš... Tas, Pirmais pasaules, ne šis, nesena, kurš ar savu aso spārnu piešķārās arī viņai, Kārlim un citiem, tolaik vēl bērniem. Tāpēc viņi saprot – kas gan vēl briesmīgāks?! Taču nav dzirdēts, ne arī grāmatās lasīts, ka mūsu sievietes būtu iztiku pelnījušas ar savu miesu. Darba bija pārpārēm, tiesa, maizes maz... Un naudas. Vai tā bija dzīve? Tomēr izturēja. Nujā, tās tur, Rietumos, grib un pieradušas pie vairāk. Par jebkuru cenu. Bet viņš būtu piedevs! Tikai tad sievietes zālē neraudātu un filmu nerādītu tagad, un droši vien vēl pēc gadiem rādīs. Iespējams, labāk tikt karā nošautam – jo neko vairs nejūt – nekā zaudēt mīlestību? Un uzticību...

Filmu taisījuši vīrieši, tāpēc vājā ir sieviete, kura neiztur uzticības pārbaudi! Bet ko lai Vizma domā ap diviem naktī, kad tramvaji vairs neiet, viena pati soļodama pa tukšo Ļeņina ielu? Kur viņas vīrietis, sargs un mīļotais?! Visādi pulksteņpuikas var izlīst no jebkuras vārturūmes un novicināt žileti gar acīm, kaut pulkstenītis tišuprāt atstāts mājās. Laikam nojauta... Ja būtu abi, Kārlis nāktu līdzī. Mājās klusām ielavītos istabiņā, un uz šaurā dīvaņiņa viņš cieši, cieši pievilktu Vizmu sev klāt... Izgaisis! Nemaz nepadomājot, kā viņa tiks mājās! Kur tik mīklaini var palikt?! Varbūt kas noticis? Ne jau zem tramvaja

pakritis! Saslimis? Šodien bija fakultātē un nekas neliecināja, ka... Bet ja nu smukās kursabiedrenes Lilija un Maija vai droši vien arī ellīgā Regīna savaņģojušas puišus uz kādu dēku? Kāpēc lai viņš neatsauktos? Un aizmirsa, ko solījis Vizmai, pelēkajai pelei, vismaz viņa pati tā sevi vērtēja, salīdzinot ar Kārļa kursa pašapzinīgajām smukulēm.

Tiem kinovīriem nav taisnība! Sievietes ir daudz uzticīgākas par vīriešiem! Lai notiek, Kārli! Izsludinu uzticības pārbaudi!

Nāk taksometrs ar zaļu uguntiņu, viena no četrdesmit Rīgas *pobedām*, kurā brauciens par kilometru ir četrreiz dārgāks nekā ar trolejbusu visa maršruta garumā. Štrunts par bitēm! Vizma paceļ roku, un mašīna paklausīgi apstājas.

Pagalmā ieejot, viņa pamana gaismu virtuves logā. Kas tad nu? Ja tēvs iesviķojis pārbrauc mājās vēlu un sāk kašķēties, tad ap divpadsmitiem strīdi beidzas, bet tagad jau tālu pāri pusnaktij. Kāpēc viņi nīkst nomodā?

Vizma klusām atslēdz ārdurvis, ielavās gaitenī. Gandrīz paklūp pār brāļu korpēm, tie savas nekad nenoliek malā, bet atstāj, kur novilkusi. Virtuves durvis vaļā. Ak vai, kā gribētos tikt garām nemanītai! Bet kas to dos.

Viņi sēž viens otram pretim pie virtuves galda, uz kura tikai sāls un cukurs. Tie tur stāv pastāvīgi, lai būtu pa rokai. Liekas, tēvs snauduļo, galvu rokās atspiedis. Būtu mammīte gājusi gulēt, nodzēsusi gaismu, lai viņš klukn līdz rītam! Un miers mājās. Bet tagad sāksies. Kad tēvs ieķemmējis, vienmēr atrod, kur un kam piesieties. Vizma nojauš, ka šodien dabūs viņa.

– Mēs tevi gaidām, – mammīte ierunājas paklusi, it kā vainīga juzdamās.

– Labvakar, – Vizma nomurmina un grasās iet uz savu istabu, bet tēvs uztrūkstas un kliez:

– Kur vazājies līdz rīta gaismai?!

– Kuš, kuš, – mammīte mierina. – Bērnus uzcelsi.

– Lai ceļas, lai nāk un skatās uz lielo māsu! Lai mācās, kā nevajag dzīvot! Tagad viena meita vazājas, drīz otra sāks! Kas mums te – meitu māja, vai?

– Es mammītei pateicu, ka uz kino... – Vizma taisnojās, ar skatienu meklējot mātē atbalstu, bet tā lūkojas galda virsmā, it kā padilušajā vaskadrānā vēl būtu kāds neredzēts raksts.

– Mele! Maukojies ar to tēviņu! – Tēvs sit dūri galdā. – Nepietiek, ka tepat, aiz vienām durvīm...! Domā, mēs ne redzam, ne manām?! Tagad pie viņa sākusi skriet? Vai godīga meitene tā dara? Zini, kā tādas sauc?! Un mana meita! Mana meita! Ko, ūdeni mutē esi ieņēmusi? Atbildi!

– Vai tad tu man ko jautā? Es sacīju...

– Fleitē! Un māte dzied tev līdzī. Redzēs, redzēs, ko darīs, kad cilvēki sāks ar pirkstiem rādīt!

– Ka tikai ar tevi pirmo nesāk... – mammīte nopūšas. Klusu, bet tas ir tikpat kā sērkokciņu petrolejas kannai pielaist.

Tēvs pielec kājās.

– Turi muti! Es! Es! – Viņš sit pie krūtīm. – Es par jums visiem gādāju! Es ģimeni uzturu! Es un Rasa, mana ķēvīte! Paklausīgāka nekā paša meita! Kur tas piedzīvots!

– Es...

– Muti! Vai tu zini, kas notiek ar bērniem, kuri savus vecākus nebijā? Nezini, jo bezdieve esi! Bet man tēvs bērībā iemācīja:

“Nākait, bērni, šurp ar bariem,
Skataities uz ozoliem!
Redzait tur pie kupliem zariem
Absolonu pakārtu!”

No tā būs mācīties! Jo kāpēc viņš pakārās pats savos matos? Tāpēc, ka Dievs sodīja par vecāku nebijāšanu! Tas ir no Bībeles!

Vizma zina: tēvs nekad nav Bībeli lasījis, lai gan tā stāv vecāku istabā uz kumodes un mamma sestdienās no melnā vāka noslauka putekļus. Un vēl: kad tēvs sāk skaitīt pantiņus, tad teātris ir cauri. Viņa ieslīd savā istabā un cieši aiztaisa durvis. Uh! Mammītes žēl. Tēvs vēl kādu brīdi šķendēsies, tad iegāzīsies gultā, pūtīs mammītei sejā šņabja dvaku, jo zobus nekad nemazgā. To viņam tēvs bērībā nav iemācījis.

Sarāvusies kamolā, Vizma aizver acis, bet miegs nerādās ne tuvumā. Viņa cenšas sev iestāstīt, ka tēva teikto nevajag ņemt pie sirds, ka tā tikai indeve meklēt dzērumā kašķi. Daži steidzoties dullumu izgulēt, citi uzbāžoties ar mīlību, bet tēvs pieder pie tiem, kuros alkohols uzkurina naidīgumu. Labi, ka vismaz nekaujas. Un tomēr sāpīgi. Jo, iespējams, dzērumā pasaka to, ko skaidrā prātā domā. Nekad nav zināms, ko tēvs domā, jo ikdienā runā tikai nepieciešamo un ar bērniem tikpat kā nemaz. Partizāns! Ko mammīte viņā atrada, kāpēc iemīlējās? Vai vispār iemīlējās? Kas par jautājumu! Tad varētu prasīt arī, kāpēc viņa, Vizma, iemīlējās Kārlī. Un vai tas būtu

noticis arī tad, ja tautas dejās nebūtu salikti pāri? Ja viņš dejotu ar citu, viens uz otru pat nepaskatītos? Nē, tā gan nenotiktu, jo katrā latviešu dejā ir satikšanās, sadošanās, pašķiršanās, solis pretim citam, atgriešanās, salīgšana un laimīgas beigas. Viņi tik un tā viens otram paskatītos acīs, uzsmaidītu, un... Jo tas bija nolemts! Liktenis! Jā. Bet šovakar...? Ko domāt? Kāpēc Kārlis neatnāca?

Sudrabots pilnmēness skatās Vizmai sejā un smīn: es zinu gan, bet neteikšu. Protams, visu vēro, visus redz, tikai nestāsta nevienam neko. Lūdzu, mīļais Mēnes, pasaki, kur Kārlis ir un ko dara! Kāpēc rikojas tik nodevīgi? Dusmoties vai raizēties? Ļaut vaļu greizsirdībai? Manas domas par Liliju, Maiju un it īpaši par Regīnu ir bez pamata! Nu, ne pilnīgi... Toreiz, kad Regīna nogrūda Vizmu no līdztekām, Kārlis atzinās, ka viņiem kaut kas veidojies, bet tad parādījusies viņa... kam piederot izņēmuma tiesības uz Kārli. Ko līdz tiesības, ja nav paša! Mēmais Mēness! Miroņu saule! Vizma pieceļas sēdus, parauj loga aizkaru un paslēpjas no Mēness glūnīgā skatiena.

Miegam tiek stundas trīs, ne vairāk, tāpēc no rīta zem acīm tumši loki, tās izskatās vēl lielākas nekā parasti. Acis ir galvenās Vizmas sejā. Viņa nereti pārliecinājusies, ka tām piemīt īpašs spēks. Ja skolas ballēs gribēja, lai kāds puisis lūdz uz deju, vajadzēja tikai cieši paskatīties tam pakausī, un viņš nāca kā pasūtīts. Jauka spēlīte! Kārlis teica, ka Vizmas acis vizot kā ezers mēnesnīcā. Protams, pārspīlēti un tā... Tomēr pati ir novērojusi, ka tumšais pelēkums pakrēslā maina krāsu un kļūst gaišāks. Varbūt viņai kāda meža dzīvnieka acis? Vizma pārvelk ar

krāsu lūpām. Augšējā tāda pašaura svītriņa, varēja būt pilnīgāka. Uz deguna mazliet pūdera, lai nespīd. No gala derētu pāris milimetru nokniebt, citādi Kārlis zobojas: “Tu visur savu spico snīpīti gribi iebāzt!”

Pēc pirmās lekcijas Vizma skrien lejā uz bufeti. Tāpat kā citi. Tā ir sava veida sacensība – kurš ātrāk. Ja nočammāsies, no starpbrīža piecpadsmiit minūtēm desmiti nostāvēsi rindā, pelēko bulciņu vajadzēs burtiski aprīt, klāt piestrebjot dienišķo kefīra glāzi. Bet, ja otrādi – piecas minūtes rindā un desmit pie galda –, tad var papļāpāt, pasmieties.

Šodien negribas ne ēst, ne runāt.

– Ko tāda saskābusi? – jautā Laura. Lekcijās viņas joprojām sēž līdzās, tomēr nav vairs tik sirsnīgas draudzēnes kā pirms gada, pirmajā kursā. Laura joprojām izstāsta savus piedzīvojumus un pārdzīvojumus. Sākumā, kamēr starp Vizmu un Kārli vēl nebija nekā vairāk par nojautām un nojausmām, viņa arī klāstīja, kā viņš paskatījās, kā pieskārās (nejauši vai tīšām?), ko sacīja (vai tas ko nozīmē?). Nule Kārlis Vizmu draudzenei atņēmis. Nav vairs nekā nozīmīga, ko pavēstīt. Jāizmānās ar nesvarīgiem sīkumiem, lai Laura neapvainotos. Varbūt šodien īstais brīdis izkratīt sirdi? Nē, gan jau pēc otrās lekcijas Kārlis sameklēs, viņi vai nu izlīgs, vai sastrīdēsies. Kāpēc iesaistīt vēl kādu trešo?

– Maz gulēju. Vakar biju uz nakts seansu “Rīgā”. Rādīja “Vaterlo tiltu”. Esi redzējusi?

– Vai vērts?

– Baigi forši! Noraudājos slapja.

– Tu? Neticu!

– Kad es saku! Aizej, nenožēlosi! Nekāda *audzinošā virsuzdevuma* kā mūsu gabalos. Vienīgi mīlestība. Vai kādreiz pie mums arī tādas filmas atļaus taisīt?

– Nedomāju vis. Padomju cilvēkam pirmajā vietā ir darbs, darbs un vēlreiz darbs, – Laura, kājās celdamās, pasmejas.

– Un: *mācīties, mācīties un vēlreiz mācīties!* – Vizma nocītē slaveno Ļeņina frāzi, bez kuras, baltiem burtiem uz sarkana pamata zīmētas, nedrīkst iztikt neviena mācību iestāde. – Ejam!

Otrajā starpbrīdī arī no Kārļa ne vēsts. Vizma nostājas pie loga un vēro, kā pa Merķeļa ielu aizšvīkst automašīnas, cita citai uztaurējot, gluži kā sarunājoties. Tērbatas ielā apstājas trolejbuss, pirmais pēc numura un pirmais Rīgā. Bet visu laiku pakausī kaļ āmuriņš: kur Kārlis? kur? kas noticis? Vai vienā dienā, pareizāk, dažās stundās viss gadā krātais, teiktais un kopā pārdzīvotais varētu izgaist... nē! Tikko tāda doma pazib, prāts to izmet, kā Vizma vakar pēc seansa izmeta kino biļetes.

Varbūt uzkāpt augšā pie žurnālistiem? Ja nebūs, pajautāt kādam? Lai meitenes pasmīnētu: re, kā šī skrien šim pakaļ? Nemūžam!

Pēc lekcijām garderobē Vizma saskrienas ar Žani no Kārļa kursa. Jau paver muti, lai jautātu, bet Žanis viņu apsteidz:

– Kur tu Kārli esi likusi?

– Es? – Vizma tēlo izbrīnu.

– Kura tad cita?! – Žanis pasmejas un piemiedz aci, sak', mēs jūsu noslēpumus zinām.

– Nav ne jausmas. – Vizma parausta plecus. – Vai viņš nebija...?

Žanis tomēr saklausījis nodevīgās raizes viņas balsi un atbild pavisam nopietni.

– Nebija. Tu tiešām neko nezini?

– N-nē. Varbūt saslīmis.

– Kārlis?! Veselība kā miets! Ja nu vienīgi no tramvaja izkritis... – Žanis muļķīgi pajoko, bet Vizma pagriež galvu, lai viņš neredz acīs saskrējušās asaras. – Veca gudrība: neskrien pakal tramvajiem un meitenēm! Drusku pagaidīsi, nāks...

– ...cits! Tas ir par vīriešiem.

– Nu tad gaidi vien! – Žanis izmet un aizejot pamāj ar roku.

Šovakar sešos deju mēģinājums, bet Vizma neies. Visi jautās, kur Kārlis. Nav spēka smaidīt un klāstīt izdomātu pasaciņu, ka slimis vai aizbraucis uz laukiem. Ko viņa iesāks bez pāra? Sēdēs malā, dejojot ar acīm vien, vai mēģinās ar kādu, kam partnere nav atnākusi? Nē, nē!

Vizma lēnām soļo cauri Kirova parkam, tīšuprāt vilkdama kājas, lai paput kritušās lapas. Kādreiz šis esot saukts par Vērmaņdārzu. Diezin kam par godu? Vērmanīša vārds palicis tikai pakavveida restorānam, kurā viņi šad tad ieiet pasēdēt un izdzert pa glāzei kokteiļa. Kārlim patīk *Starts*, Vizmai *Sveiciens*, šampanietis ar benediktinu un vēl kaut ko. Diezin kā tur izskatās vakaros, kad sanāk naudīgāki ļaudis, pasūta ēdienus, konjaku? Droši vien piepīpēts zils. Tad ir mūzika, bet dejošana laikam nenotiek, vietas par maz.

Viņi ir bijuši “Amurā” Vecrīgā vai Dzirnāvu ielas “Lirā”, kur matēta stikla deju grīda, apaļa, no apakšas romantiski apgaismota. Domāt, mēness zem kājām. Puiši

un meitenes samet pa desmit rubļiem, gaļas salātiem un vīnam iznāk. Viesmīlis skatās ar baltu aci, jo ne tēriņa, ne dzeramnaudas, rēķins tiks samaksāts gandrīz uz kapeiku. Bet kas studentiem daļas – var priecāties līdz divpadsmitiem, kamēr vien orķestris spēlē.

Vizma iesēžas tramvajā, kurš brauc uz Pārdaugavu. Slokas ielas viņā galā Kārlis irē istabiņu pie kādas tantītes. Kopmītne viņam neder, jo vasarā nebūtu kur palikt, dzīvošana tur paredzēta vienīgi mācību gada laikā. Kārlim nav ne tēva māju, ne ģimenes, ja neskaita precēto māsu Jelgavā. Tikai pēc vairākiem pazīšanās mēnešiem viņš Vizmai izstāstīja, ka vecāki 1949. gada 25. martā no lauku mājām aizvesti uz Sibīriju, pats paglābies tāpēc, ka dzīvojis un mācījis Jelgavā, vidusskolā.

Tantīte ilgi neatver durvis. Beidzot soļi aiz tām un atskan:

- Ko dauzās?!
- Vai Kārlis mājās?

Durvīs paveras sprauga. Vizma ierauga sprauņo tantīti. Grumbās iegrimušās, tomēr visai spožās acis kā žiglas, zaļģanas mušas aplodā Vizmas ģīmi.

– Nāv, nāv, nāv! – večiņa velk gari un bezcerīgi. – Naktī nabija mājā. Viņš vairāk nadzīvoj šite, kā dzīvoj. Es sievišķus mājā vest naatvēlu, tāpē blandās riņķī. Laikam brūti atradis. Tu gadījumā nabūsi šamējā? Tīri smuka pēc vaiga, bet...! Skriet pie vīrišķa mājā! Godīgas meitas manā jaunībā tā nadarija. Skaties, kamēr nav par vālu!

Vizma jūt, ka vaigi kvēlo. Dusmas un kauns. Kaut kāda vecene svētīs! Mācīs, kā dzīvot!